

FOTO: MARC VILA

Un apassionant ofici d'oficis

ALBERT BLANCAFORT

MESTRE ORGUENER

JOSEP FERRER BUJONS

Tot i ser un dels instruments musicals més emblemàtics -potser el que ho és més- de la cultura occidental i que darrerament s'ha posat de moda, l'orgue és encara un gran desconegut per a la majoria de la població. Oblidat durant anys per circumstàncies diverses, ara hi ha un corrent de recuperació d'aquest instrument amb més de 2.000 anys d'història en la cultura occidental i que adquireix unes característiques especials al nostre país, que el fan part integrant del nostre llegat cultural més immediat. Són proves d'aquesta recuperació cicles com *Els Orgues de Catalunya* o el mateix *Festival Internacional d'Orgue* d'Igualada, entre molts altres, que se celebren anualment. Tanmateix, l'orgue a penes si s'ha introduït als conservatoris i escoles de música i l'ofici d'orguener no ha estat mai reglamentat, contràriament a allò que passa a països on la tradició organística s'ha mantingut molt més viva, com és ara Holanda o Alemanya. No hi ha, per exemple, escoles on es pugui aprendre l'ofici d'orguener.

Per contribuir al coneixement d'aquest instrument, de les seves característiques i possibilitats, hem anat a Collbató, on hi ha un dels tres únics tallers d'orgue existents a l'Estat espanyol. Al mateix taller, hem tingut el goig d'entrevistar una de les persones que més sap d'orgues en aquest país, el mestre orguener Albert Blancafort, un home encara jove, que ha après l'ofici des de menut al costat del seu pare, Gabriel Blancafort, ja jubilat, fundador de l'empresa ara fa quaranta anys i continuador d'una tradició que s'inicia a

Collbató a principis de la segona dècada d'aquest segle. Amb afabilitat i passió alhora, tot responent les nostres preguntes, el mestre orguener ens va descobrint les possibilitats i els misteris d'un instrument que ell considera -segurament amb raó- el millor de tots. Malgrat els amplíssims coneixements que demostra, és un home senzill i modest que assegura que encara no ho sap pas tot, ni de bon tros, sobre els orgues.

-Com i quan neix el Taller d'Orgues Montserrat de Collbató?

-Bé, avui en diem Taller d'Orgues, perquè té unes connotacions més artesanals. De fet, però, al començament s'anomenava *Fàbrica de Órganos Nuestra Señora de Montserrat*. Aquesta fàbrica va ser fundada per Joan Rogent, un patrici d'aquí a Collbató. Hi va posar al capdavant un orguener italià. Com va fer cap aquí aquest senyor? Doncs resulta que a Montserrat necessitaven un orgue i es van posar en contacte amb un monestir germà de la Ligúria. Es va donar la casualitat que allà hi havia hagut unes inundacions que, entre altres desgràcies, havien arrasat el taller d'orgues de la població. Els monjos italians van demanar als catalans que els donessin un cop de mà. Va ser d'aquesta manera que uns tècnics italians van anar a Montserrat a construir un orgue a peu d'obra mateix. Aquests tècnics italians es van trobar bé aquí i van començar a buscar un lloc per muntar-hi un taller d'orgues. Els va agradar Collbató on, a més a més, van trobar en Joan Rogent, que és l'arquitecte que va

fer la Universitat de Barcelona, membre d'una família burgesa d'aquell temps, que va ser qui va aportar els mitjans per muntar el taller d'orgues. Era l'any 1923. És d'aquí d'on arrenca la tradició d'orgues de Collbató, que passa per diverses etapes. La primera és la que va de 1923 a 1936. El tècnic del taller es deia Silvio Puggina. Aquest tècnic portava un ajudant, Enrico Rabaglani que, després de la guerra, ja va agafar la direcció tècnica d'aquest taller. Es construïen instruments d'estil postromàntic, corrent en aquella època encara generalitzat. Això fins als anys seixantes. Llavors Rabaglani ja era gran i Rogent havia mort. Aleshores el meu pare, Gabriel Blancafort, que havia vingut a Collbató a fer els seus primers passos en l'ofici i que després se n'havia anat a París primer i a Alemanya després per tal de perfeccionar els seus coneixements, torna aquí i davant el panorama munta la seva pròpia empresa, ja amb una altra orientació estilística: es construeix un altre tipus d'instruments, molt diferent del que havia imperat fins llavors. Fa uns quants anys, el meu pare es va jubilar i em va passar la responsabilitat de l'empresa.

-Suposo que de tallers d'orgue n'hi ha pocs.

-Sí, n'hi ha pocs. Catalunya ha estat capdavantera a l'Estat espanyol en la construcció d'orgues, sobretot des que es va fer càrrec de l'empresa el meu pare. Gabriel Blancafort va recuperar la tradició de l'orgue barroc, mecànic, i això va fer que vingués molta gent aquí, al nostre taller, a fer pràctiques o a aprendre l'ofici. I es pot dir que avui dia de tallers d'orgue de la mida del nostre -és a dir, un taller amb un local gran, amb deu o quinze operaris i amb una activitat continuada- n'hi ha tres a l'Estat espanyol. Hi ha altra gent que té un talleret al garatge de casa seva i va fent reparacions aquí i allà, però només hi treballen dues o tres persones. Estem parlant d'una altra categoria de tallers. Ara bé, tallers que construeixin orgues de tots tipus i de totes les mides, n'hi ha tres a l'Estat espanyol i en canvi a França n'hi ha quaranta i

a Alemanya n'hi ha dos-cents. La desproporció és evident.

-Hi ha més tradició allà?

-Hi ha més tradició, hi ha més cultura i sobretot és un fet que neix com a conseqüència d'una inèrcia litúrgica. És a dir, als països catòlics, el poble cantava poc, només feia d'espectador. En canvi, als països protestants, el poble canta i participa activament. Això, al llarg del temps, ha donat com a resultat aquesta tradició musical que ha fet que l'orgue sigui més important en un cas que en un altre. De fet, també hi ha altres raons que justifiquen aquesta situació. D'orgues, a tot arreu n'hi ha. A Alemanya i Holanda -a França no tanta qualsevol poble hi ha un o dos orgues o més a cada església. Aquí, a part d'aquest fet litúrgic que acabem d'esmentar, la tradició organística va patir un tall molt gros arran de la guerra civil. A tota la zona roja, durant els primers dies de la revolució, es van cremar moltes esglésies amb els seus orgues. A Catalunya, el 90% o més d'orgues va desaparèixer aquells dies. La conseqüència d'això és que el país va quedar mutilat d'uns instruments que després no es van refer perquè la conjuntura social i litúrgica no ho permetia. Aquesta circumstància també influeix en els costums: si els nens, de petits, no viuen l'orgue, no s'hi acostumen, després no poden tenir el mateix interès per aquest instrument.

-Fonamentalment, els vostres clients deuen ser parròquies, esglésies...

-Sí, esglésies sobretot. Però també hi ha auditoris, sales de concert, conservatoris, escoles de música i particulars, és a dir, organistes que necessiten un orgue a casa seva per estudiar i fent un gran esforç es compren un orgue, que és un instrument molt car perquè comporta moltes hores de feina. D'aquests orgues per a particulars, en diem orgues de treball. Són uns orgues que ofereixen les prestacions mínimes per poder estudiar i solen ser de la mida d'un armari.

-Quant val un orgue?

-Molts diners. Això és com preguntar quant

val una torre en una urbanització. Depèn de la mida, del nombre de tubs que dugui, dels recursos que se li vulguin donar, de l'ornamentació. Un orgue petit, de la mida d'un armari, pot valer fàcilment cinc milions de pessetes. Entre dos i cinc milions. I un orgue gros, per a una sala de concerts, en pot valer quaranta, cinquanta o seixanta. Això ja depèn molt de què s'hi posi a dins.

-L'orgue és un instrument molt antic, oi?

-Ui, sí. Els orígens de l'orgue són molt remots. El primer orgue es va construir a Alexandria el segle III a. de C. En l'època daurada d'Alexandria, un personatge famós va inventar, entre altres coses, aquest instrument, que van anomenar *hidraulós*. Es tractava d'un conjunt de mecanismes hidràulics que produïen un vent a pressió que mitjançant unes palanques feia sonar uns tubs. Aquest orgue, a més del seu valor científic, tenia un caràcter emblemàtic. Es feia servir en grans esdeveniments socials tipus circ. En canvi no entra a l'església fins al segle X o XI. No és fins aquesta època que hi ha alguna notícia de la seva utilització litúrgica. És al segle XIV que l'orgue entra a l'església i entra a la litúrgia de manera generalitzada. En aquesta època obté plenament el seu paper d'acompanyant del cant i de creador d'un clima sonor. Durant els segles XIV i XV es comencen a construir els grans orgues i a finals del XV i principis del XVI es fan els orgues gòtics, alguns dels quals encara existeixen, com és el cas del de la catedral de Barcelona o del de la catedral de Palma de Mallorca. Aquests temples tenen encara el mateix orgue d'aleshores. L'interior potser ha canviat, però la caixa continua essent la mateixa. El de Barcelona és de 1538 i el de Mallorca és dels voltants del 1490. En aquesta època, l'orgue ja ha aconseguit les seves dimensions definitives. Després, al llarg del temps, s'hi han anat introduint innovacions tecnològiques i modificacions estètiques. L'orgue s'ha modificat també en funció de les tendències i estils musicals de cada moment.

-És molt diferent un orgue actual d'un orgue

del segle XVI?

-L'orgue, com que per una banda és un instrument musical, però per l'altra és un conjunt de mecanismes, es veu molt influït per les innovacions que el mateix desenvolupament tècnic va aportant. Al segle XVI s'hi van introduir unes innovacions i després al segle XVII se n'hi van introduir unes altres. El mateix es pot dir del XVIII, del XIX i del XX. Segur que al segle XXI s'hi introduiran encara més innovacions. És a dir, cada època té un tipus d'orgue diferent, en part a resultes de les innovacions tècniques. Per exemple, avui dia, encara que els orgues que fem mantenen tots els mecanismes primitius -l'orgue és mecànic i convé conservar la pulsació, etc.-, hi hem incorporat materials i mecanismes -com és ara ordinadors- que ajuden l'organista a fer la seva tasca. No és que l'orgue toqui sol o soni per uns altaveus, però hi ha alguns mecanismes que es controlen amb tecnologia moderna. El fons i l'estructura bàsica i primària continua essent la de l'orgue mecànic. No hi ha hagut res que ho hagi superat. Però, per exemple, ara estem projectant un orgue per a un auditori de Tenerife, l'Auditorio Santiago Calatrava, un edifici molt futurista i molt fora de sèrie, i per tant l'orgue també ha de ser fora de sèrie. Aleshores utilitzem fibra òptica per connectar els mecanismes. Situem el teclat allà dalt, l'orgue allà baix, i un sistema de fibra òptica que transmetrà el senyal que fa l'organista a l'hora de tocar les tecles a través d'uns electroimans amb tota fidelitat. És la tecnologia punta aplicada a l'orgue. Això també existeix. Serà una innovació i m'alegro que nosaltres en siguem pioners no només al nostre país, sinó pràcticament arreu del món. Hi ha molt poca gent que hagi introduït aquestes coses encara.

-Ens podries descriure què és un orgue bàsicament?

-Bàsicament un orgue és un instrument de vent i tecles. El seu so el produeixen flautes i trompetes, que poden ser poques o moltes. Hi ha orgues que tenen vint-i-cinc tubs i n'hi ha que en tenen

deu o quinze mil, en funció de l'espai que s'hagi d'omplir. Però la cosa més bàsica de l'orgue és el vent, és el fonament de tot l'instrument. Que l'aire circuli bé i que no trobi obstacles és essencial per a un bon funcionament.

-Has parlat d'ordinadors i de fibra òptica, però amb quins materials bàsics s'ha construït un orgue des de sempre?

-Amb fibra òptica i ordinadors se'n fan molt pocs. Els materials han de ser de primera qualitat i a més molt ben tractats. Es fa servir fusta molt bona. Un orgue és un mecanisme que s'ha d'ajustar molt bé i que nota molt els canvis de temps. És a dir, en llocs com és ara un auditori, on hi ha calefaccions, aire condicionat; o si agafem un orgue i el portem a Madrid, que té un clima molt diferent del nostre, si la fusta no està preparada, l'orgue es pot convertir en un cau de problemes. Això per una banda. Per l'altra hi ha parts de fusta o de metall que són sonores i que, per tant, han de ser especials. És a dir, juguem una mica amb el tipus de material per aconseguir un so o un altre. A més, un orgue és un instrument que es projecta perquè duri molts anys, perquè duri segles. Per tant, els materials han de ser de primera qualitat i se'ls ha de sotmetre a tractaments especials.

-Darrerament hi ha hagut una revifalla dels orgues, especialment aquí a Catalunya. Els orgues estan de moda. A què creu que es deu això?

Home, es deu primerament a tot el moviment de recuperació de molts valors que senzillament perquè eren tradicionals o estaven lligats al passat es consideraven decadents. Per exemple el moviment que hi ha hagut de recuperació de la música antiga ha fet que s'hagi generat un interès per l'orgue, sobretot des d'un punt de vist cultural. I es nota, es nota molt, i no només en la nostra feina, sinó en el nombre de persones que assisteixen als concerts o en alumnes matriculats als conservatoris.

-Per què l'orgue és una cosa nostra? De vegades, entre els elements constitutius de la cultura catalana s'hi posa l'orgue. Però d'orgues n'hi ha a

França, n'hi ha a Itàlia, n'hi ha a Alemanya...

-Sí, però els orgues no són iguals a tot arreu. Ara, amb el fenomen de la globalització, això està canviant. Una cosa fabricada en una punta de món pot ser perfectament semblant a una altra que es fabriqui als seus antípodes. Però abans no a tot arreu disposaven dels mateixos materials, ni aquests materials tenien la mateixa qualitat. Les tècniques no s'havien desenvolupat de la mateixa manera en una zona que en una altra. Això va generar diferents escoles d'orgue. Als segles XV, XVI i també al XVII, cada país tenia un tipus d'orgue diferent que venia donat pels materials disponibles, desenvolupament tècnic, estil arquitectònic dels llocs on anava -no és el mateix una església nostra de pedra que una església de fusta del nord d'Alemanya-, tipus de litúrgia, etc. Parlant de la Península Ibèrica, hi ha una gran diferència entre l'escola de l'antiga Corona d'Aragó

FOTO: MARC VILA

i la de Castella i el País Basc. Un orgue històric català i un orgue històric castellà es diferencien fins i tot exteriorment. Interiorment, també. Tècnicament, hi ha molts trets diferencials entre un orgue i un altre.

-I llavors el resultat musical és el mateix?

-Bé, si ens ho mirem molt per sobre, les diferències del resultat musical entre una escola i l'altra no són molt importants, però sí que els que som experts en l'instrument sabem escoltar i diferenciar el cant d'un orgue nostre, d'un orgue castellà o d'un orgue holandès. Tenen diferent la vocal formàntica, que és com la pronunciació d'aquests orgues. Els uns cantarien "oooooooo", els altres "uuuuuu" i uns altres encara "iiiiiiiiiii".

-Per tant, tindriem un orgue que és típic d'aquí, de Catalunya, i perfectament lligat i privatiu de la nostra cultura.

-Sí, sí. I tant! Hi ha un fet diferencial claríssim entre els orgues de l'antiga Corona d'Aragó o del que ara anomenem Països Catalans i els de la resta de la Península, començant per la façana. Els orgues de la catedral de Barcelona, de la de Palma de Mallorca o de la de Perpinyà eren molt semblants, tots de grans dimensions. L'edat d'or d'aquest tipus d'orgues és el segle XVI. L'edat d'or dels orgues castellans és el segle XVII. L'orgue castellà només té un teclat de manera generalitzada, mentre que l'orgue català en té dos o tres. L'orgue castellà té els tubs al mig, l'orgue català els té als costats. L'orgue català té el secret diatònic -és a dir, reparteix el so a cada costat-, mentre que l'orgue castellà té el secret cromàtic. L'orgue català té els registres sencers, mentre que el castellà els té partits. L'orgue català té cadireta mentre que el castellà no en té. Hi ha un seguit de característiques que diferencien moltíssim una escola de l'altra.

-L'orgue s'ha limitat gairebé excusivament a la interpretació de música religiosa, tot i que és evident que s'hi poden executar altres tipus de música. A Igualada, el mestre Just, perquè no cremessin l'orgue de Santa Maria l'any 1936, hi va fer tocar música de ball. Era una manera de

demostrar als revolucionaris que l'orgue tenia altres possibilitats que acompanyar la litúrgia. I, tanmateix, els repertoris dels concerts d'orgue continuen gairebé exclusivament integrats per peces religioses...

-El que explica que això sigui així és que l'orgue s'ha desenvolupat dins les esglésies. Del segle XV ençà, la immensa majoria d'orgues han estat a les esglésies i la immensa majoria de la música així com la formació dels músics es feia a les esglésies. Llavors és lògic que la literatura musical que hi ha ara estigui lligada a la litúrgia, perquè és la que es gastava i la que es pagava. Però també hi ha música purament concertística, i no només de compositors laics, sinó també de compositors religiosos, de Montserrat mateix. Hi ha el P. Casanovas o el P. Soler que han compost música no estrictament religiosa. Molts passos i sonates de l'època italianitzant es componien més per un fet musical que no pas litúrgic. Després, al segle XIX, a partir del romanticisme, ja es componen moltes peces que no són estrictament religioses i avui dia també es fa. El que potser s'ha perdut de l'orgue, que és una cosa que encara s'ha de recuperar, és la improvisació. Abans, els mestres, els organistes, improvisaven molt, més que tocar música de repertori, llegint. Avui els organistes el que fan és agafar una determinada peça, se l'aprenen i la toquen en un concert. Sí que descontextualitzen la música de l'església i de la litúrgia, però no improvisen. La improvisació ha d'obrir les portes a la creació. Vam inaugurar fa poc un orgue a Las Palmas de Gran Canària, a l'Auditorio Alfredo Kraus, i es van interpretar tres peces basant-se en la improvisació i no vinculades a la litúrgia.

-Què singularitza l'orgue respecte a altres instruments?

-En primer lloc, la tessitura. L'orgue és l'instrument que més tessitura té, és a dir, pot fer la nota més greu i la nota més aguda. És clar que això també depèn de la mida de l'orgue, però un orgue mitjà té un tessitura molt gran. Després,

el manteniment del so estacionari: un piano toca un acord i aquest acord s'apaga, i en canvi l'orgue continua sonant indefinidament mentre es premi la tecla. Estem parlant d'una massa sonora que supera en molt la dels altres instruments. Aquest pes musical el fa diferent. També el singularitza el fet que no sigui un instrument que es pugui portar cap aquí i cap allà. Es tracta d'un instrument estàtic. L'orgue es toca generalment des d'un lloc amagat, l'organista no es veu. L'organista és un personatge misteriós que toca allà dalt, que no es veu. De l'instrument en surten uns sons sobrehumans, perquè l'orgue pot aguantar un acord tanta estona com es vulgui.

-Ens podries citar orgues importants que hagin sortit d'aquí? El de Montserrat, potser?

-Curiosament el de Montserrat no és un bon orgue. Serveix de sobres per acompanyar les funcions litúrgiques, però és un orgue de baixa qualitat. No és un orgue adequat per a la basílica. A més, com ja he dit més amunt no es va fer aquí, sinó allà mateix. En fem el manteniment, això sí, i a Montserrat hi ha orgues construïts per nosaltres. Com a feines importants que hem relitzat hem de citar les reconstruccions dels orgues de les catedrals de Barcelona i de Mallorca, que són dos orgues grans i importants en el temps. També hem fet altres construccions importants -estem parlant d'orgues de quatre teclats- com un orgue per a Marbella i un altre per a Torreciudad. També vam reconstruir l'orgue de Mataró. Hem fet restauracions com la de l'orgue de Montblanc o l'orgue de Viella -que és un dels pocs orgues històrics que queden al nostre país-, o l'orgue del Vendrell. Pel que fa a orgues nous, n'hem fet per a la catedral de Ciutadella, el de Puigcerdà, el de Granada, etc. S'han fet uns cent quaranta-cinc orgues des que el meu pare va fundar l'empresa fa quaranta anys, dels quals una vintena són d'una mida molt important. La mitjana és d'un parell d'orgues l'any, però n'hi ha de molt grans i de molt petits. Un orgue gran, normalment, ens suposa dos anys de feina. En el cas dels orgues petits, en

fem dos o tres de cop i estem un any a construir-los. D'aquests orgues petits no en fem un de sol, perquè no resulta rendible.

-Heu fet orgues per a l'estranger també?

-Hi ha hagut orgues, d'aquests de mida petita o mitjana, que per raons diverses han sortit a l'estranger, o algun s'ha construït a l'estranger, però no hi hem fet grans obres. En tenim dos a Alemanya, un al Japó, un altre als Estats Units... Nosaltres treballem bàsicament a l'àrea dels Països Catalans i després a la resta de l'Estat espanyol.

-Per fer d'orguener, que és el seu ofici, es necessita una vocació especial o és com fer de paleta, perquè amb alguna cosa t'has de guanyar la vida?

-Per fer d'orguener cal molta paciència. És un ofici que requereix un aprenentatge molt llarg, perquè aquesta feina n'integra moltes d'altres. Tenim la fusteria, tenim tota la part de metall i de mecanismes, tenim el vent i tota aquesta ciència que també és molt difícil d'aprendre. Després hi ha la part musical que afecta els tubs, que cal fer cantar, que cal afinar. El meu ofici és un ofici d'oficis i per això costa tant d'aprendre. Jo fa gairebé quinze anys que vaig començar i encara considero que em queda bastant per aprendre. Faig d'orguener perquè he viscut aquest ofici de petit a casa, amb el meu pare, i això sí que ha facilitat el meu aprenentatge. Avui dia, les persones d'aquest país que tenen la intenció d'aprendre aquest ofici ho tenen molt magre perquè o tenen la sort de trobar un taller que els aculli o no tenen cap possibilitat. En altres països, com Alemanya o Holanda, hi ha una escola d'orgueneria on s'imparteix teoria i pràctica. Els alumnes fan d'aprenents en una empresa i van a l'escola a aprendre la teoria. Al cap de cinc anys, obtenen el títol d'orguener. Aquest títol no els permet plantar-se encara per ells. Han de fer cinc anys d'ajudants. Llavors es poden presentar a un examen per obtenir el títol de mestre orguener i llavors sí que ja es poden muntar la pròpia empresa. Tot això aquí no hi és ni hi ha cap control sobre l'ofici. Tampoc no hi ha competència.

-Els orgueners també tenen cura del mante-

niment dels orgues. Necessiten moltes atencions aquests instruments?

-Un cop s'ha lliurat i s'ha inaugurat un orgue, com a màquina i com a instrument musical que és, requereix un manteniment perquè tots els mecanismes funcionin i perquè els tubs estiguin afinats. La freqüència de les activitats de manteniment depèn molt de la qualitat dels materials de construcció, de les condicions climàtiques -si el clima és irregular l'instrument patirà més- i de l'ús que se'n faci. Un orgue que no s'utilitzi es farà malbé, mentre que si es fa servir regularment i adequadament es manté molt millor. Si es tracta d'un orgue de molt compromís, com el de la catedral de Barcelona, es revisa un cop cada mes, abans de cada concert. Però altres vegades n'hi prou amb un cop l'any o amb un cop cada tres anys. Periòdicament, s'han d'anar fent revisions. Si un orgue es cuida, no es fa malbé mai.

Continuem parlant d'orgues. Ja és fosc i negre i els treballadors del Taller d'Orgues Montserrat de Collbató ja han plegat. El mestre Blancafort ens diu encara que l'orgue és un dels elements definidors de la cultura occidental gràcies als teclats. Altres cultures tenen instruments de vent, instruments de corda, etc., però no teclats. Els teclats permeten tenir a les mans un volum musical que amb cap altre instrument no es pot aguantar. La importància de l'orgue queda demostrada pel fet que la majoria de grans compositors l'han tocat alguna vegada, encara que després no hagin compost peces per a aquest instrument. Blancafort té també paraules elogioses per a l'orgue de Santa Maria d'Igualada. No acabariem mai, de tan complex, meravellós i fascinant com és el món de l'orgue, sens dubte l'instrument musical més màgic i amb més possibilitats de la cultura occidental.

FOTO: MARC VILA

JOSEP FERRER I BUJONS és llicenciat en Filologia Catalana. Ha exercit com a professor d'institut i ha treballat a "La Veu de l'Anoia". És autor dels poemaris *Paraules de pluja al vent* (1983), *Paraules de lluna tèbia* (1986), *Tots els cants* (1991), *Bagatge de miralls* (1997) i de la novel·la *Ànima de frontera* (1999). Actualment és col·laborador de la secció d'opinió de "Regió 7" (edició de l'Anoia) i assessor lingüístic de l'edició en català d'"El Periódico de Catalunya".